

Kocsis Lenke

· Újvidéki Egyetem, Bölcsészettudományi Kar,
· Nyelv- és Irodalomtudományi Doktori Iskola, Újvidék
· lenkeko@gmail.com

A BYRON-KUTATÁS LEHETŐSÉGEI A KIBERTÉRBEN

Possibilities of Researching Byron in Cyberspace

Mogućnosti istraživanja Bajrona u sajber prostoru

Dolgozatomban olyan webhelyeket szeretnék bemutatni, amelyek iránymutatással és hasznos információkkal szolgálnak Lord George Gordon Noel Byron (1788–1824) életének és munkásságának kutatásával kapcsolatban. A különböző Byron-kutatásnak szentelt társaságok és kutatóközpontok weboldalai bőséges, ingyenesen is hozzáférhető forrás- és szakirodalom-gyűjteményeket állítanak a Byron iránt érdeklődő kutatók rendelkezésére.

Kulcsszavak: Byron-kutatás, Byron-életmű, online kutatás

A KUTATÁS NÉHÁNY KÉRDÉSÉRŐL

Felmerül a kérdés: Miért fontos feltérképezni a kibertér kínálta tudományos kutatási lehetőségeket? Napjainkban már minden számítógép- és világháló-felhasználó gond nélkül használja valamelyik internetes keresőrendszert. A könnyen kezelhető felhasználói felülettel ellátott keresőrendszerek pedig rendszerint több információt halmoznak fel a keresett témában a másodperc töredéke alatt, mint amennyit fel tudunk dolgozni. Csakhogy egy ilyen általános kereséssel nem minden esetben kapunk tudományos munka keretein belül is felhasználható eredményeket. Amennyiben egy általános vagy középiskolás tanuló házi feladatáról, beszámolójáról, referátumról stb. van szó, ezek az eredmények nagy valószínűséggel kielégítő mennyiségű és minőségű információval szolgálnak, de nem árt már középiskolások figyelmét is felhívni arra, hogy az általában első találatként megjelenő Wikipédia-cikkekben sok a pontatlan és elavult adat, az ott olvasott információk hitelességét sem árt leellenőrizni már forrásokból. Azoknak, akik nem a digitális korban nőttek fel, akik nem a kibernetizáció tagjai, úgy tűnhet, ma a gyerekek és fiatalok természetes

közege a világhálónak nevezett átláthatatlan információs halmaz. Az „otthonosan mozgás” azonban semmi esetre sem azonosítható az információkezelés képességével, a kibernetizációt oktató pedagógusok feladatai közé tartozik annak tudatosítása is, hogy nem minden valós amit a világhálón látunk, és nem minden igaz, amit ott olvasunk. Visszakanyarodva a kutatás kérdéseire, a dolgozatokat, esszéket író egyetemi hallgatók esetében pedig azt sem árt hozzátenni, hogy tudományos munkában nem ildomos Wikipédia-cikkre hivatkozni. Viszont ez nem azt jelenti, hogy tudományos kutatás során használhatatlan a világháló legnagyobb enciklopédiája. A magyar nyelvű bejegyzésekre is jellemző, s az angol nyelvűek döntő többségénél található Irodalomjegyzék, További információk és Külső hivatkozások lista, melyek között sok esetben találunk hiperhivatkozásokat, melyeken keresztül egyes kiadványok digitalizált változatait vagy adatbázisokat érhetünk el. Így juthatunk használható forrásirodalomhoz a Wikipédián keresztül. Angol nyelvű kutatás esetén segítségünkre lehet a Google Scholar, ami több online adatbázisban is keres, viszont az ezekben olvasható tanulmányok jelentős része csak anyagi juttatás ellenében hozzáférhető. Segítségünkre lehetnek még a Magyar Elektronikus Könyvtár¹, az Elektronikus Periodika Archívum és Adatbázis², a Project Gutenberg³ és a hozzájuk hasonló adatbázisok. A nemzeti könyvtárak interneten elérhető katalógusai is fontos támpontok, főleg abban az esetben, ha hivatkozásokat is kínálnak a digitalizált formában is elérhető példányokhoz, mint a British Library⁴ és a Deutsche Nationalbibliothek.⁵ Sok hasznos információval és esetenként magukkal a szövegekkel is szolgálhatnak egyetemek és egyéb kutatásnak szentelt intézmények webhelyei. A továbbiakban ezekről esik szó.

A Byron-kutatás előnyei

Lord George Gordon Noel Byron (1788–1824), Roachdale VI. bárója, a továbbiakban az egyszerűség kedvéért Byron, a 19. század európai irodalmának egyik legellentmondásosabb és egyben legkiemelkedőbb alakja volt. Életében igazi modern értelemben vett celeb, illetve angol lordról lévén szó, inkább a „celebrity” dukál, a szó legpozitívabb és legnegatívabb értelmében egyaránt. Volt ünnepezt költő, első nagy sikerét a *Childe Harold zárandokútjának* első énekével éri el 1812-ben, ezzel az akkor anyagi gondokkal küzdő lord számára megnyíltak a londoni szalonok ajtói. Utóbbi nagyban hozzájárult igazi botrányhőssé válásához. Előkelő hölgyekkel folytatott viharos viszonyai állandó

¹ <http://mek.oszk.hu/>

² <http://epa.oszk.hu/>

³ <http://www.gutenberg.org/>

⁴ <http://www.bl.uk/reshelp/findhelprestype/catblhold/all/allcat.html>

⁵ <https://portal.dnb.de/opac.htm?view=redirect%3A%2Fopac.htm&dodServiceUrl=htps%3A%2F%2Fportal.dnb.de%2Fdod>

és kimeríthetetlen témát szolgáltatottak, de a féltestvérével, Augustával folytatott affért, amit még csak titkolni sem próbált, már nem tudta megemészteni a közvélemény. Ezek később mind hozzájárultak önkéntes száműzetéséhez. Halála után kultikus figurává vált, a szabadságharcos költő világfi, aki humoros módon az általa oly mélyen megvetett romantika tökéletes megtestesítője.

Byron népszerűségének és kiválóságának köszönhetően bőséges forrás- és szakirodalom áll a munkássága és élete iránt érdeklődő kutatók rendelkezésére. A mennyiség oka magától értetődő, hiszen olyan angol nyelvű alkotó opusáról van szó, akinek jelentősége és hatása túlmutat kora és anyanyelve irodalmi keretein. Ezekből kiindulva feltételeztem, hogy életművének túlnyomó része díjmentesen érhető el a világhálón, valamint tekintélyes mennyiségű, életével foglalkozó és munkásságát taglaló szakirodalom halmozódott fel róla a kibertérben is. Az sem elhanyagolandó tényező, hogy Byron angol nyelven írt, és mivel a modern nemzetközi tudományosság nyelve angol, ezért ez jelentősen növelheti a világhálón elérhető szakirodalom mennyiségét. Ezek azok a szempontok, amelyek alapján úgy döntöttem, a Byron-kutatás alkalmas annak felmérésére, hogyan bonyolítható le egy kutatás kizárólag a kibertérben.

Byronnak szentelt intézmények

A Byronnak szentelt kutatóközpontok, társaságok, szövetségek szinte kivétel nélkül szolgálnak valamilyen szakirodalom-jegyzékkel vagy adatbázissal. Ezek természetesen angol nyelvű források, és ha létezik online elérhető változat, azt is feltüntetik. Négy olyan intézmény bemutatása következik, amelyek számomra hasznos információkkal szolgáltak.

1. The Byron Study Centre⁶ (Byron Tanulmányi Központ): 1999-ben alapították a Nothinghami Egyetem Anglisztika Tanszékének keretein belül. A nyitó előadást Charles Robinson egyetemi tanár tartotta 2000-ben, aki akkor az Amerikai Byron Társaság vezető igazgatója volt. Előadásának címe Byron and Mary Shelley and Frankenstein.⁷ A központ ugyanabban az évben otthont adott a 26. Byron-konferenciának. Az oldalon online és lokális forrásokról is lehet tájékozódni, bevezető jellegű írásokat olvasni, elektronikus könyv formában pedig 15 tanulmány érhető el ingyenesen. A Byron Tanulmányi Központot 2010-ben beolvasztották a Nothinghami Egyetem Regionális Irodalmi és Kulturális Központba⁸, sajnálatos módon ennek az lett a következménye, hogy azóta nem frissítik a központ eredeti honlapját.

⁶ <http://byron.nottingham.ac.uk/index.htm>

⁷ Olvasható a tanulmányi központ jóvoltából: <http://byron.nottingham.ac.uk/resources/digital/foundation%20lectures/Robinson.pdf>

⁸ <http://www.nottingham.ac.uk/crlc/index.aspx>

2. The Byron Society⁹ (Byron Társaság): a londoni központú Byron Society honlapján az olvasható, hogy 1971-ben alapították újra a társaságot, de azt nem sikerült kiderítenem, hogy mi áll az újr alapítás háttérében. A társaság 1973-ban indította a *The Byron Journal* című folyóiratot, ami évente kétszer jelenik meg a Liverpool University Press¹⁰ kiadónál, honlapján megrendelhető és megvásárolható, néhány cikk pedig ingyenesen olvasható. Az első nemzetközi konferenciát 1974-ben szervezték meg.
3. International Association of Byron Societies¹¹ (Byron Társaságok Nemzetközi Egyesülete): 1976-ban a Byron Társaság kezdeményezésére nemzetközi tanács alakult, ami először a The International Byron Society nevet viselte. Célja a világ Byron-társaságainak egybegyűjtése, jelenleg 37 szervezet szerepel az adatbázisban.¹² A The Byron Society által első alkalommal 1974-ben, azóta pedig évente más országban megrendezett nemzetközi konferencia megszervezése is az egyesület hatáskörébe tartozik.
4. The Newstead Abbey Byron Society^{13, 14} (A Newstead Abbey-i Byron Társaság): a társaság megalapítását egy 1988. január 22-én Newstead Abbey-ben tartott rendezvény keretein belül jelentették be, Byron születésének bicentenáriumán. Newstead Abbey 276 évig volt a Byron család tulajdonában, Byron adta el anyagi gondok miatt. A kolostorból kastéllyá átalakított épület kiállításoknak, archívumnak és különböző jellegű rendezvényeknek ad otthont. A Byron életével és munkásságával kapcsolatos forrásmunkák listázásán kívül a Newstead Abbey-ben és környékén megrendezett események meghirdetését is feladatának tekinti.

Naplók és levelezések

Már közvetlenül Byron 1824-es halála után elkezdődött életének és életművének feldolgozása, ami nemcsak műveinek összegyűjtését és kiadását jelentette, hanem levelezéseinek egybegyűjtését és az ismerősei, barátai által papírra vetett naplók és visszaemlékezések megjelentetéseit is. A családtagok, barátok és ismerősök által írt visszaemlékezések és naplók, valamint a velük folytatott

---

⁹ <http://www.thebyronsociety.com/>

¹⁰ <http://online.liverpooluniversitypress.co.uk/loi/bj>

¹¹ <http://www.internationalassociationofbyronsocieties.org/index.php>

¹² <http://www.internationalassociationofbyronsocieties.org/index.php/books-and-movies>

¹³ <http://www.newsteadabbeybyronsociety.org/index.htm>

¹⁴ A társaság honlapján nem található információ annak történetéről, ezért éltem a honlapon kínált kapcsolatteremtési lehetőséggel, és Ken Purslow, a szervezet elnöke és alapító tagja készségesen meg is válaszolta ezeket. Az International Association of Byron Societies és a The Newstead Abbey Byron Society alapításával kapcsolatos információk tőle származnak.

levelezések Byron esetében azért fontosak, mert saját naplói nem maradtak fenn. Byron Görögországba utazása előtt Thomas Moore-nál (1779–1852) hagyta naplóját. Halála után Moore kezdeményezte azok kiadását, de John Murray II. (1778–1843), a John Murray kiadó akkori vezetője kiadásra alkalmatlannak és túlságosan botrányosnak találta a szövegeket, azok megsemmisítését javasolta, ami Moore tiltakozása ellenére be is következett. Ezért Byron gondolkodásmódjáról és véleményeiről részben közvetett forrásokból tájékozódhatunk, részben pedig tekintélyes terjedelmű levelezéséből. Készülőfélben lévő műveiből gyakran küldött részleteket levelezőpartnereinek, beszélt mintáiról, példaképeiről, így ezek is segítségenkre lehetnek opusa feldolgozásánál és megértésénél.

Lord Byron and his Times

A Lord Byron and his Times¹⁵ (LBT) nevű digitális könyvarchívum az egyik legnagyobb Byronnak szentelt digitális adatbázis, ami a Virginia Polytechnic Institute And State University tanárai és hallgatói jóvoltából jött létre. A honlapon fellelhető tartalmak megfelelnek a vállalkozás nevében ígérteknek, Byron levelezései mellett több száz kortársai szövege olvasható a honlapon. Nehéz lenne részletes áttekintést adni az LBT kínálta tartalmakról, ezért ebben a dolgozatban a honlapon is olvasható három naplót emelnék ki.

Thomas Medwin (1788–1869) nemcsak Byron, hanem Percy Bysshe Shelley (1792–1822) jóbarátja is volt, már 1824-ben megjelentetett egy naplót Londonban, melyben Byronnal folytatott beszélgetéseit írja le, *Journal of the Conversations of Lord Byron: noted during the residence with his Lordship at Pisa in the years 1821 and 1822*.¹⁶

1825-ben Pietro Gamba (1801–1827) naplójából jelent meg részlet: *A Narrative of Lord Byron's Last Journey to Greece. Extracted from the Journal of Count Pietro Gamba, who attended his Lordship on that expedition*¹⁷, a kiadvány hosszú címében a magyarázat: Gamba Byron útítársai közé tartozott görögországi útján.

Marguerite Gardiner (1789–1849), Blessington grófnője 1830-ban adta ki Byronnal folytatott beszélgetéseinek naplóját *A Journal of Conversations with Lord Byron*¹⁸ címmel. Az LBT-n az 1832 és 1833 között a *The New Monthly Magazine*-ban tizenegy részben megjelent első változat található lábjegyzetekkel ellátva. Az 1850-es második kiadás a British Library digitális archívumában olvasható.¹⁹

¹⁵ <http://www.lordbyron.org/index.php>

¹⁶ <http://www.lordbyron.org/monograph.php?doc=ThMedwi.1824&select=sec.1>

¹⁷ <http://www.lordbyron.org/contents.php?&doc=PiGamba.1825.Contents>

¹⁸ <http://www.lordbyron.org/doc.php?&choose=LyBless1.1832.LB1.xml>

¹⁹ http://access.bl.uk/item/viewer/ark:/81055/vdc_100024129529.0x000001#ark:/81055/vdc_100024129536.0x000002

Byron összegyűjtött levelezése először a John Murray kiadónál jelent meg 1830-ban két kötetben *Letters and Journals of Lord Byron* címen. A kiadványt Thomas Moore rendezte sajtó alá, a kiadásért John Murray II. felelt, az LBT honlapján az első kiadás digitalizált változatában böngészhető.²⁰ A Moore gondozásában megjelent változat több kiadást és átszerkesztést is megélt, a Project Gutenberg honlapján az 1854-es második kiadás olvasható.²¹ Byron levelezését azóta már többen átdolgozták.

Életmű

Byron életműve eredetiben a Project Gutenbergben olvasható. Összegyűjtött versei számos kiadást értek meg; a Project Gutenbergben az Ernest Hartley Coleridge szerkesztésében 1900-ban a John Murray kiadónál kiadott hétkötetes, lábjegyzetekkel ellátott *The Works of Lord Byron* című kiadvány olvasható.²² Ezenkívül külön dokumentumban a következő Byron művek olvashatók: *Don Juan*, *Childe Harold's Pilgrimage*, *Beppo*, *Mazeppa* és *Kain*. Utóbbiak több fordításban is hozzáférhetőek.

Magyar nyelven a Magyar Elektronikus Könyvtár kínál ingyenesen online hozzáférhető szövegeket. A *Don Juan*, az *Ifjú Harold zarándokútja*, a *Beppo*, a *Mazeppa* és *Kain* című drámája mellett csak az *Óda a nyugati szélhez* című antológiát listázza még ki a MEK keresőrendszere a Byron kulcsszóra.

Összegzés

A kibertérben végzett kutatómunka legnagyobb pozitívumaként mindenféleképpen azt jelölném meg, hogy napjainkra már sok olyan dolog került fel digitalizált formában különböző online archívumokba, amik csak bizonyos országokban vagy szakkönyvtárakban lennének hozzáférhetőek. A digitalizált szövegek, amennyiben szöveg és nem egymás mellé illesztett képek formájában publikálták, nagyban megkönnyíthetik a kutató munkáját a szövegen belüli keresés lehetőségével. Így, amennyiben a kutató rutinos számítógép-felhasználó, felgyorsulhat a szöveg és az adatfeldolgozás ideje.

---

²⁰ <http://www.lordbyron.org/contents.php?doc=ThMoore.1830.Contents>

²¹ http://www.gutenberg.org/files/17684/17684-h/17684-h.htm#FNanchor_5_5

²² <http://www.gutenberg.org/files/8861/8861-h/8861-h.htm#introduction>

<http://www.gutenberg.org/files/25340/25340-h/25340-h.htm>

<http://www.gutenberg.org/files/21811/21811-h/21811-h.htm>

<http://www.gutenberg.org/files/20158/20158-h/20158-h.htm>

<http://www.gutenberg.org/files/23475/23475-h/23475-h.htm>

<http://www.gutenberg.org/files/18762/18762-h/18762-h.htm>

<http://www.gutenberg.org/files/27577/27577-h/27577-h.htm>

A kutatás során felmerülő problémák egyike, hogy jogdíjak miatt csak bizonyos szerzők egyes kötetei kerülhetnek fel a különböző online archívumokba. Byron leveleinek összegyűjtött kiadásai kitűnően példázzák ezt a problémát, csak a Thomas Moore által szerkesztett változat elérhető, a Rowland Edmund Prothero (1851–1937) szerkesztésében 1898 és 1901 között *Letters and Journals of Lord Byron* címmel kiadott hatkötetes változat, ami szintén a John Murray kiadónál jelent meg, nem hozzáférhető online felületen. Ugyanez a helyzet a Leslie A. Marchand által 1968 és 1982 között szerkesztett tizenkét kötetes *Byron's Letters and Journals (1973–1982)* című sorozattal. 1994-ben még egy kötettel egészült ki a sorozat (*What comes uppermost*), amely az 1982 és 1994 között felfedezett leveleket tartalmazza. Az előző kiadásokhoz képest 1700 levéllel bővült a gyűjtemény, ezek egy részét maga Marchand fedezte fel.²³ Vagyis amennyiben valaki Byron levelezésének jelenleg elérhető legteljesebb változatát szeretné forgatni, ki kell lépnie a kibertérből, és vissza kell térnie a könyvtárak és könyvesboltok világába.

A legfrissebb szakirodalom, az újabb kiadványokhoz hasonlóan, ritkán érhető el díjmentesen, amennyiben elérhető digitalizált formában. Ezért abban az esetben, ha információgyűjtést szeretnénk végezni vagy tájékozódni egy téma irodalmával kapcsolatban, egy online kutatás kitűnő lehetőséget kínál. A nemzeti könyvtárak, kutatóintézetek, egyetemek és az egyetemek jóvoltából működtetett honlapok jegyzékei és adatbázisai kitűnő tájékozási pontok. Ami a Byron-kutatást illeti, arra a következtetésre jutottam, hogy egy tudományos kutatás komolyabb nehézségek nélkül megalapozható a kibertérben elérhető információk alapján. Ugyanakkor szem előtt kell tartani, hogy ez nem kivitelezhető minden témakörben.

Possibilities of Researching Byron in Cyberspace

The paper attempts to present websites which provide guidelines and useful information to the life and work of Lord George Gordon Noel Byron (1788–1824). The websites of the multitude of societies and research centres supply ample and free-access sources and literature collections available to researchers interested in Byron.

Key words: Byron research, Byron's oeuvre, online research

---

²³ <http://www.nytimes.com/1999/07/16/arts/leslie-alexis-marchand-99-leading-biographer-of-byron.html>

Mogućnosti istraživanja Bajrona u sajber prostoru

Rad nastoji da prikaže veb sajtove koji pružaju orijentaciju i vredne informacije u vezi istraživanja života i dela Lorda Džordža Gordona Noela Bajrona (1788–1824). Veb stranice različitih društava i istraživačkih centara posvećenih istraživanjima Bajrona čak i besplatno stavljaju na raspolaganje bogate zbirke izvorne i stručne literature istraživačima koji se interesuju za Bajrona.

Ključne reči: istraživanja Bajrona, Bajronov životni opus, onlajn istraživanja

Beérkezés időpontja: 2015. 10. 27.

Közlésre elfogadva: 2015. 10. 30.